

Ar c'hi burzhudus...

Get Daniel Carré

- Lodenn 1 -

Pell, pell-bras 'zo e oa ur menaj saboterion hag en doa savet e loj e koad bras Kamorzh. Kalz a dud a veve d'an amzer-se er c'hoad bras-se ; saboterion, koaderion, heskennerion ha re all c'hoazh. Micherioù na veze ket graet fortun enne, na pell doc'h eno.

Eizh a vugale, ken nemet paotred, a oa bet ganet er menaj. Berr e veze an argant, ha bec'h get ar vamm hag an tad magiñ an neizhad. Setu en em gavazont diaes, an tad hag ar vamm, pa voe seblant un navet da zonet. Tud vat e oant, sur, met unan oc'hpenn da vagiñ... Penaos ober ?

Pa voe ganet - ur paotr arre - e kreskas c'hoazh o anken : Ur c'hrouadurig bihan, kromm ha bos ! Ur samm evit an tiad, sklaer e oa. Petra ober ? Netra nemet plegiñ d'ar vuhez ha lakaat badeziñ ar c'hrouadur. Yann e oa bet lakaet. Met, ken gwan e seblante bout ma kredent rac'h n'en dehe ket bevet pell anezhañ.

Derc'hel a reas an taol koulskoude ha tamm ha tamm e kreskas. Lâret e tas da vout ur wir paotrig ha, goude ur wir gwaz, ne rin ket avat ; bihanik, tort ha bos e oa ganet ha bihanik, tort ha bos e kreskas. Hag e-pad rac'h ar blezadour-se e voe bet gwelet ha kemeret evel un... hanter den, ur c'horh mat da netra. Goapaet e veze get an holl, kaset ha gwallgaset, lakaet a-kostez. E vreuder zoken n'o doa nemet dismegañs evitañ ken e vezent klevet é lâret :

— Hemañ, an hanter-den-mañ n'eo ket hor breur-ni ; ur c'horh eo, netra ken.

Doc'h tu e dad hag e vamm ne oa ket kalz gwelloc'h an traoù : er magiñ a raent, tra ebet ken.

E gwirionez, ne anavas a-hed e vugaleaj ha pelloc'h c'hoazh ken nemet mizer ha dispriz.

Pa voe arrivet 19 pe 20 vlez, e tivizas kuitaat e dud hag ar vro lec'h ma oa ganet : splann e oa dezhañ n'en doa netra a-feson da c'hortoz eno. Setu en em lakaas en hent, hag e kerzhas eeun dirazañ dre alezioù ha minotennou ar c'hoad bras. Debriñ a rae ar frouezh a gave ; da noz e kouske doc'h troad ur wezenn bennak. Hag evel-se e-pad deizioù ha deizioù. Setu.

Un deiz en em gavas en un alez hag a oa ledanoc'h ha kaeroc'h evit an alezioù arall, pavet get mein, melloù gwez fav a bep tu dezhi. Yann ar C'horh, bamet ma oa, a zalc'has da vonet geti. Evel-se en em gavas get ur mell kael

houarn goveliet kaer. Arvar ebet : erru e oa get liorzha kastell Roue ar c'hoad ! Biskoazh kement-all !...

Hag, 'vel ma oa atav aze ec'h ober ur c'hompren d'an endro, e voe gwelet daou vevel gwisket en o livre argant é tigor ar gael, pep unan anezhe e poulziñ àr ur bastell. Bremañ e veze gwelet an alez é terc'hel da vonet, dre ul liorzha kaer karget a voketoù, tre betek ar palez savet àr lein ur votennig douar.

Ha na kaeret ur c'hastell !... Ken kaer ma n'hellas Yann lemel e selloù diàrnezhañ betek ma welas ur briñsez yaouank, ambrouget get div blac'h all, é tonet er-maez dre ar gael. Buan en em dennas àr-dreñv dindan ar c'hoad evit pas bout gwelet geti. Met, pa dremenas dirazañ, àr an alez, e vo skoet ar paour kaezh paotr get he bravitez. Hag e soñjas a-benn : « Houmañ 'vo ma hini. Da houmañ e timezin-me ! Houmañ 'vo ma maouez. »

Ha setu e reas e soñj chom aze, e-tal palez ar roue, evit gwelet ar briñsez ha, piv 'oar ? kaout an tu da dostaat dezhi.

E-pad deizioù e teuas bemdez d'he gwelet é tremen hep krediñ en em ziskouez. Meur a wezh e tostaas da soudarded ar gael evit gouiet hiroc'h ; ar remañ, goude bout graet goap anezhañ da gentañ, en em lakeas da deurel mein dezhañ evit er c'has kuit ; un deiz mem o devoe hiset ar chas àr e lerc'h hag e voe bet dantet gete en e c'har.

Gwell e vehe bet d'ar paour-kaezh Yann plegiñ ha kompren n'en doa netra da c'hortoz eno. Ya, met piket e oa bet e galon get kelionenn ar garantez, hag, 'vel ma ouiomp holl, ar gelionenn-se a zo dall... Aze e vehe bet chomet betek ma vehe bet daet d'e bennad ; dimeziñ da verc'h ar roue. Savet en doa mem ur meni loj e-kreiz ar c'hoad get ar pezh en doa kavet amañ-ahont ; eno, en tamm lojig dister-se, e veve.

• • •

- Lodenn 2 -

Un nozvezh, 'vel ma oa ec'h alejiñ ur banne soubenn, e klevas un trouz iskis : « Hoooooooo ! Hooooo !... » Piv a oa é klemm'vel-se dirak dor al lojig ? « Hoooooooo ! Hooooo !... » Petra 'oa kaoz dezhañ en em chaliñ 'mod-se ? An naon pe ar boan ? « Hoooooooo ! Hooooo !... »

— Piv 'zo aze ? eme Yann, un tamm ankeniet, aes eo kompren. Piv 'zo é termal 'vel-se ? Komzit ma oc'h den !...

Respont ebet. « Hoooooooo ! Hooooo !... » A-benn ar fin e tamzigoras an nor hag e welas, just dirak e zor, ur mell ki bras, ur c'hi-ramz ! Brasoc'h, uheloc'h e oa al loen 'vit al loj. Eñ eo a zamante.

— Hoooooooo ! Sikour ! Sikour din !...

— Sikour, ma loen mat ? ha Yann da zigor frankoc'h an nor ha da zonet àr an treuzoù. A galon vat ho sikourahen. Met... petra a c'hellan-me gober evidoc'h ?

— Krogit em c'holierenn ha sachit-me tre el loj. Buan ! Buan ! Eh an da vervel.

Yann a grogas e kolierenn ar c'hi-ramz hag a sachas. Neuze e voe gwelet – na pezh ur burzhud ! – ar mell loen ki oc'h en em stlejal e loj ar c'horrr. Hag

a-bezh e oa daet tre ken e oa leun al loj getañ tre betek al lein.

— Aaaou ! Aaaou ! a yudas arre ken e krenas fenestr al lojig en he stern, ken e krenas an daol àr he fostoù. Tuchant e vehe kouezhet al loj a-bezh.

— Naon am eus ! Naon am eus !...

Ken spontet e oa Yann ma roas dezhañ ar skudelladig soubenn en doa alejet evitañ. Met, dam ! ne speras ket d'ur c'horf ken bras-se. Hag e klemmas arre :

— Hoooooo !... Naon am eus ! Naon am eus !

— Ya, mat a-walc'h, loen paour ! eme ar c'horr. Met amañ n'eus netra arall da zebriñ. Sellit ! Goulle eo ar stalenn.

Ar c'hi a droas e selloù davet ar stalenn doc'h ar vagoar. Gwir a-walc'h e oa : goulle-kaer e oa.

— Hañ !... a huanadas ar c'hi. Skoit tri zaol get ho torn àr ar stalenn.

Ha Yann d'ober ar pezh a c'houlenne ar c'hi-ramz... « Daou ! Daou ! Daou ! » Ha neuze, neuze e remerkas e oa teir mell steredenn velen piket e lâr ar golierenn. Hag unan ag ar stered-se a oa daet buhez dezhi : en em lakaet e oa da splanniñ, da splanniñ betek ma oa sklêrijennet al lojig a-bezh. Ha, d'ar mem koulz, en em gavas ar stalenn karget a voued a bep sort : bara fresk, kig, krampouezh, frouezh, gwin da evet. Netra ne vanke evit ober ur pred mat ; ar pezh a razont o-daou, ar c'hi ha Yann an tort, e ostiz.

Echu koan e c'houlennas ar c'hi ur gwele da gousket.

— Mat a-walc'h, eme Yann dezhañ. Met, amañ n'eus ket gwele ebet. En tamm kastol koad-mañ e kouskan-me, àr ur gwiskad raden sec'h. Re vihan eo evidoc'h-c'hwi, loen paour.

— Skoit tri zaol get ho torn àr ar chastol.

Ha Yann : « Daou ! Daou ! Daou ! »... Neuze e voe bet gwelet ur steredenn all a golier àr c'hi é tihun, é vevañ hag é splanniñ, é splanniñ betek ma en em gavas eno ur pezh mell gwele, hir, digor ha gwarniset 'vel ma joaje da zaou zen da gousket. Ar pezh a razont o-daou hep gortoz pelloc'h.

An tronoù vintin e savazont frev ha diskuizh. Hag ar c'hi da c'houlenn e zoare get Yann : Piv 'oa-eñ ? Petra 'rae-eñ e-unan aze, e-kreiz ar c'hoad ? Perak e chome da vevañ en ul loj ken truek ?... Ha Yann da gontiñ e istor dezhañ adalek e vugaleaj e loj e dud, e veaj dre ar c'hoad, ar fall degemer graet dezhañ get gwarded kael kastell ar roue, hag ar briñsez na brize ket mem sellet na komz doc'htañ.

— A ! eme-eñ. Sur, ma vehen gwisket brav hag àrnin tres un den a-feson... Sur, ne chomahe ket diseblant doc'hin anezhi. Ha neuze, me eo a vehe é chom e-talti, palez-se, a-raok pell. Met sellit e pe stad eh on amañ...

— Ma, gwelomp ! eme ar c'hi.

Hag o-daou e yazont asimpl davet an alez. Yann en doa gwisket e zilhad bravañ : ur bragoù ruz, ur sae c'hlas ha botoù lâr siret en e dreid.

Sur aset e vehe bet anezhañ ur faro a zen, ma ... ne vehe ket bet atav ken bihan ha ken tort evel bepred.

Ar wezh-mañ, en em lakaas e-kreiz an alez vras, a-wel d'ar briñsez. Met ar briñsez a dremenas hep priziñ teurel ur sell dezhañ. Unan ag an ambrouge-rezed é tonet d'he heul a vountas mem dezhañ ur mell taol troad en e revr ken e voe kaset da rudellat er fozell karget a fank hag a lusteri. Straket, kousiet ha reget e zilhad brav.

Pa voent distroet el loj, ar c'hi a lâras da Yann.

— Na gollit ket kalon, Yann ker. Arc'hoazh vintin e tistroimp hon-daou àr an alez ; hag an taol-mañ 'vo gwelet.

• • •

– *Lodenn 3* –

An tronoj, pa oa dihunet Yann, ne oa ket mui ar c'hi el loj. Er-maez e oa dija é c'hortoz.

— Skoit teir gwezh an douar get ho troad kleiz ! a c'hourc'hemennas da Yann.

« Daou ! Daou ! Daou ! »... Hag a-benn e tihunas teirved steredenn ar golierenn hag he div c'hoar d'he heul, hag en em lakazont o zeir da lugerniñ, da splanniñ biskoazh betek ma voe chenchet ar c'hi en ur pezh marc'h gwenn akupet-kaer ha Yann en dilikatañ paotr yaouank a vehe bet kavet dre ar vro.

— Krapit àr ma c'hein, eme ar marc'h. Deomp d'an alez hag e vo gwelet.

A-benn pa welas an daou ward an akupaj é tostaat, ar marc'h gwenn-kann hag ar gwaz yaouank gwisket-kaer, e hastazont digor frank ha frank div bastell ar gael vras : a-dra sur e oa an aotrou-se kar tost d'ar roue. Ha setu-int é lezel ar gael, digor-frank àr ar c'hoad, evit ambroug, get kalz a zoujañs, ar gwaz yaouank pinvidik-se betek ar palez.

Eno e oa bet degemeret karadek get ar roue, ar rouanez, ar briñsez hag an holl noblañs ha tud jentil a oa aze. Pedet e oa bet da dremen un nebeut devezhioù el lez. Evel-se e kavas amzer da ober anaoudegezh get ar briñsez, da vout liesoc'h-lies en he c'hompagnonezh betek dimeziñ dezhi.

Setu penaos a teuas Yann, ar c'horrig, an tortig da vout roue ar vro a-bezh. 'Vel ma en doa ur galon vat, e kasas doare d'e dad, d'e vamm ha d'e vreuder hag o fedas holl da zonet devatañ. Koulskoude ne voe ket bet roet bod dezhe er palez ; savet e voe bet ul loj koad dezhe e korn pellañ, e korn izelañ al liorz. Avaze e welent bemdez o mab é vale e-mesk an noblañs ; trawalc'h dezhe da gout keuz bout-eñ nac'het, disprizet ha gwallgaret pa oa yaouank, er gêr el lod gete.

Hag ar marc'h ? eme-c'hwi. Dam, hennezh n'em eus ket bet e zoare a-c'houde deiz an eured. Koutant a-walc'h e vehen da gaout ma oar unan ben-nak ac'hanoc'h.

Diàr William Hugues, e *Cymru 'r Plant*, get Meirion Dyfnallt Owen, *Feiz ha Breiz* - Meurzh (1935). Adkempennet diàr ar skrid embannet get D. Carré (2024).

*Evit selaou doc'h an enrolladennoù, skannit ar c'hodoù QR,
pe kit àr www.tidouaralre.com (klikit àr an ivinell « Bibliaudio » el lein).*

Lodenn 1 :

Lodenn 2 :

Lodenn 3 :

